

Kultuuritraditsioone

○ li vallakirjutanul Vana-mõisa vallakool lõpetamisel, ergutas mu esimene õpetaja Julius Koot mind edasi õppima, ja nimelt Vihula ministeeriumikoolis. Olgugi et mu kodukoht oli naabervallas ja Liiguste ministeeriumikool oli mu kodust sama kaugel kui Vihula oma, jõudis õpetaja veenda mu isa, Vihulast pärit meest, saatma mind just Vihulasse, kus tuli maksta ka õppemaksu. Seda oli 10 rubla aastas, aga raha väärtus oli tol ajal teine.

Haljala kihelkonnal oli läinud sajandi teise poole alguses tekkinud kultuurikeskus mitte kiriku lähedal, vaid kaugemal. Sinna kuulusid tol ajal Metsiku, Kavastu, Salatse küla, Annikvere ja vahest ka Sagadi. Seal asutati esimesed raamatukogud (Metsikus ja Sagadis), seal esitati näitemänge (Metsikus, hiljem enamasti Salatse «Kalevipoja» koolis), seal oli rühm taluperemehi, kes võttis osa Eesti Kirjameeste Seltsi tööst (kui Tapa—Riia raudteed veel ei olnud, käidi hobustega Tartus).

Selle sajandi alguses tekkis ühendatud Vihula valla mees- tel mõte teise astme kooli asutamiseks. Asi paistis hõlpsana sellepärast, et valitsus maksis õpetajate palgad, kuid vallal tuli hoolitseda maja ja kooli ülalpidamise eest. Ehifati tolle aja kohta väga suur kahekorruseline paekivist maja, ja kool hakkas tööle 1903. aastal sügisel. Muidugi oli õpetus vene keeles, ja vene keele omandamist loetigi õpilastele suureks saavutuseks. Siiski ei puudunud koolis ka eesti keele tunnid. Õpetajaid oli kolm, neist üks koolijuhataja.

Kool kestis ainult viis õppeaastat, s. o. lisaks üldisele kolmeaastasele vallakoolile kaks aastat. Kuid õppeaeg oli aastas paar kuud pikem, ja kooli ülesandeks oli õieti maa haritaskonna ettevalmistamine, kõnelemata edasiõppimisvõimalustest. Kui õpetajaks tuli Elisabeth Truberg, hakkas tema edasiõppijatele saksa ja prantsuse keelt õpetama. Esiotsa olid lähimad keskkoolid Tallinnas, ja sinna õppima minekuks ei jätkunud igaühel jõudu. 1912. aastal asutati Rakvere meesgümnaasium,

samal aastal ka õpetajate seminar ning järgmisel aastal tütarlaste eragümnaasium. Siis oli lõpetajail rohkem võimalusi keskkaridust saada.

Siin töötas tähelepandavaid pedagooge. Mainisin juba E. Trubergi, kes abiellus mõne aasta pärast teise õpetajaga, tema nimi oli Johannes Kuulberg (uuendatud nimega Kallak). See õpetajatepaar oli hiljem Tartus oma tööga väga heas kirjas. Võib-olla on ehk suurel määral ka õpetajate töö, et koolist on tulnud rohkesti väljapaistvat intelligentsi. Üks vanemaid oli Peeter Tarvel (endise nimega Treiberg), kes õppis Tallinna gümnaasiumis ja Peterburi ülikoolis ning oli hiljem Tartu ülikoolis ajaloo-professor, varsti pärast teda varisenud kirjanik J. Teinman (Talomaa). Hiiusemaid lõpetajaid olid Albrecht Altna, füüsika-professor, Elmar Etverk, matemaatik, Villem Altna, kirjandusteadlane ja professor, ning bioloog Aleksander Valsiner. Minust hilisemast võiks mainida ajaloolasi R. Pullatit ja E. Tarvelit, bibliograaf Vaimo Kaburit, Saksamaal töötanud vanema eesti kirjanduse uurijat O. A. Webermanni ja praeguseks juba pensionil olevat Pear Rootalu, kes tuli pärast seda, kui ta oli mõned aastad ka oma vanas koolis õpetanud, Rakveresse õpetajaks.

Kahekümnendail aastail, kui Vihula mõisa juurde uus kool asutati, nimetati see Annikvere kooliks. Siis ehitati ka maja põhjalikult ümber. Hiljem sai kool kaheksaklassiliseks.

Arvan, et koolil on ümbrusele olnud edaspidi mõju, samuti kui vana Haljala kihelkonna kultuurikeskus valmistas ette selle asutamist. Kooli ja selle ümbruse vastastikune mõju on vanastki ajast tuttav, ja vana kultuurikeskuse mõjusid on andnud edasi kogu oma tegevusega ka Annikveré, nüüdne kaheksaklassiline kool.

Vähesed vist teavad, et vana Vihula kooli on kujutanud pooleldi mälestustest, pooleldi vabast fantaasiast tõusnud raamatulus «Anti koolis» (1946) Villem Altna.

Nigol ANDRESEN